

Aarde hebben ze bijna niet nodig, maar er moet wel op worden gelet, dat in de holle kelken van deze planten altijd water — het beste is regenwater — staat. Wanneer alles een keertje goed nat gegoten is behoeft men alleen nog maar te gieten wanneer dat nodig is; daarentegen moeten de planten elke dag worden bestoven.

Aangezien de planten er pas einde October konden worden ingezet, was ik erg benieuwd op welke wijze ze zich gedurende de winter zouden ontwikkelen. Werkelijk verrast was ik te ervaren hoe alles goed uitgroeide en te zien hoe de slingerplanten zich langs de takken omhoog wendten. Groot was dan ook mijn vreugde toen de verschillende soorten bromelia's in de daarop volgende zomer gingen bloeien en na te zijn uitgebloeid jonge planten voortbrachten, net als in de vrije natuur!

Onderhoud

Momenteel moet ik er al de schaar inzetten om de hier en daar al te weelderig woekerende beplanting in te snoeien. De bladeren moeten van tijd tot tijd worden afgewassen, terwijl de eventuele uitwerpselen van de terrariumbewoners, die dikwijls heel erg vast aan de bladeren blijven te zijn vastgekleefd, moeten worden verwijderd.

Voor het schoonmaken van de ruiten gebruik ik de fijnste soort staalwol om de ruiten daarna met krantenpapier geheel schoon te wrijven.

Bevolking

Over mijn dieren, die zich in dit tropen-terrarium best op hun gemak voelden, zal ik later nog eens wat schrijven. Tenslotte moet ik nog vermelden, dat het hierboven beschreven oerwoudterrarium in het jaar 1948 werd ingericht en zich tot nu toe — voorjaar 1950 — uitstekend heeft gehouden.

Vertaling: A. T. REIJST.

EEN BIJZONDER GESCHIKTE HAGEDIS VOOR HET TERRARIUM

LACERTA SCHREIBERI BEDRIAGA

DOOR A. T. REIJST, KOOG A.D. Zaan

Grote hagedissen, zoals smaragd- en parelhagedissen, die een lengte (staart medegerekend) van wel 50 tot 60 centimeter kunnen bereiken, verlangen ook een groot en ruim terrarium en juist daarom zullen deze hagedissen door velen niet gehouden kunnen worden.

Bovendien gooien krachtige hagedissen, zoals bv. deze twee soorten, door hun graaf- en woelpartijen, dikwijls de gehele met zoveel zorg opgebouwde inrichting van het terrarium ondersteboven.

Tòch is er een soort **smaragdhagedis**, nl. **Lacerta schreiberi Bedriaga** ((synoniem = *Lacerta viridis schreiberi* M. & M.), welke lang niet zo groot wordt en overigens dezelfde goede eigenschappen der smaragd-hagedissen bezit. Deze soort is inheems in Portugal en Spanje.

Verleden jaar — Juni 1949 — zag ik bij ons lid de firma Gebrs. Voorwalt, Importeurs van reptielen te Amsterdam, deze hagedis in de etalage. Dadelijk werd ik getroffen door haar fraaie kleur en gestalte. Stelt u eens voor, een reptiel wat *forser* en *groter* dan onze Zand- of Duinhagedis (*Lacerta agilis* L.), inclusief lengte van de staart, ter grootte van 30 centimeter, waarvan de staart alleen al 18 cm meet, daarbij op de rugzijde prachtig smaragdgroen gekleurd en bezaaid met enigszins in rijen geplaatste grotere en kleinere zwarte vlekken. De keel is min of meer blauw, terwijl bij de staart en de achterpoten de groene onderkleur in een roodbruin overgaat. De buikzijde is meer lichtgeel-groen met talloze zeer kleine zwarte puntjes. De staart is ook bijzonder

fraai en nog geheel gaaf. De dieren, die ik bij Voorwalt zag, deden mij denken aan de prachtige hagedissen van de Balearen en de Pityusen, de beide eilandengroepen aan de Oostkust van Spanje. (Zie het desbetreffende artikel van de heer J. Th. ter Horst op pagina 268 van de 8e jaargang van „Het Aquarium“, boekwerk No. 5 van onze bibliotheek-catalogus.)

Ik kon de verleiding niet weerstaan en nam twee dezer dieren mee naar huis. Hier kwamen ze in een terrarium met een grondoppervlakte van 90 x 60 cm met een hoogte aan de voorzijde van 97 cm en aan de achterzijde van 83 cm.

Van die hoogten gaat 18 cm af voor de hoogte van de bodembak. Dit is nu niet bepaald een klein terrarium maar voor deze soort ook niet te groot, maar verondersteld werd dat ze er wel genoeg mede zouden nemen. Oorspronkelijk had het in de bedoeling gelegen de bak als een tropisch regenwoud-terrarium in te richten. Omdat echter geen tropische regenwoudieren ter beschikking kwamen en bovendien de reeds er in gezette planten de een na de ander afstierven (waarschijnlijk door te felle zonbestraling, daar het terrarium pal op het Zuiden staat) werd de inrichting gewijzigd in een meer passende voor deze, de zonnige rotsen van Portugal en Spanje bewonende hagedissen. Twee reeds in het terrarium aanwezige decoratieve dikke boomtakken van berk en vlier bleven er in en daaromheen stapelde ik enige rode Ardenner stenen. Ook de waterbak, die aanvankelijk de functie van bosbeek had moeten vervullen, werd

intact gelaten. Hierdoor deed ik later de ervaring op, dat deze hagedissen er niet voor terugdeinzen om bij vermeend gevaar zelfs onder water achter een steen een schuilplaats te zoeken. Wat dit laatste aangaat komen ze derhalve overeen met onze inlandse *Lacerta vivipara* Jacq., de Levendbarende of Kleine hagedis, die eveneens een tijdlang onder water kan blijven.

Nadat de inrichting gereed was gekomen werden de gekochte hagedissen er in uitgezet. Spoedig voelden de dieren zich thuis en hadden ze een nachtverblijf onder de stenen gevonden. Het voedsel leverde ook geen moeilijkheden op, want ze aten bijna alles wat maar insect was alsmede wormen en zelfs keldermotten (Pissebedden). Ook kruisspinnen werden zonder nadelige gevolgen bij grote hoeveelheden verorberd. Toen ik de hagedissen kocht waren ze flink rond en dik en zij bleven dit, zodat ik het vermoeden kreeg met twee drachtige wijfjes te doen te hebben. Dit vermoeden bleek dan ook weldra juist te zijn geweest. Zondag 10 Juli 1949 vond ik boven op een rotssteen één eitje en op 12 Juli d.o.v. nog twee, zonder dat een der hagedissen merkbaar slanker of magerder geworden was. Op 14 Juli d.o.v. weer twee eieren, ditmaal één in het bassin en één op het mos.

Dit ging zo door op 16 en 18 Juli. Ofschoon ik er niet veel verwachtingen van koesterde, stopte ik de eieren telkens zorgvuldig onder een plag mos. Tenslotte was aan de ene hagedis duidelijk te zien, dat zij haar eieren had afgezet. Haar flanken toonden daarvan de onmiskenbare tekenen namelijk de plooiën of rimpels in de lengte van het lichaam. Het andere dier was intussen iiverig bezig een hol te graven onder een grote, plat liggende steen. Op een bepaalde dag in Juli verdween ze hierin en op een zeker moment (de juiste data kan ik helaas niet meer opgeven) zag ik ook aan haar, dat zij haar eieren afgezet moest hebben. Alles liet ik rustig zoals het was en wachtte de gebeurtenissen af. Begin October bemerkte ik, dat de door mij verstopte eieren van de eerste Hagedis alle bedorven waren, want ze zagen er rimpelig en vies donker uit. Maar 29 October trof ik in het vijvertje, hetwelk veiligheidshalve reeds zo goed als droog gemaakt was, achtereenvolgens twee jonge hagedisjes aan. Direct werden deze diertjes uit het grote terrarium verwijderd teneinde ze voor de zeer waarschijnlijk kanibalistische neigingen der moeders te redden. Omdat ik daarna geen verdere jongen meer gevonden heb neem ik trouwens aan dat deze er wel geweest zijn maar als slachtoffers van dergelijke neigingen zijn gevallen. Zij kwamen, bij gebrek aan een betere huisvesting, in een noodterrarium in de vorm van een grote jampot, waarin bodemgrond en een mos-

plag gedaan waren. De kleur van deze alleraardigste jonge diertjes was zeer donker bruin met langs de flanken, in een rij liggende, lichte geelachtige streepjes. De staartjes waren, evenals bij de oude dieren, in verhouding tot het lichaam, zeer lang en wel 5 centimeter, terwijl de hagedisjes zelf van neuspunt tot anus, dus tot aan de staart slechts drie centimeter groot waren. De staartjes vertoonden in het dikkere gedeelte een doorzichtige, geelachtige kleur. Dat ik het jammer vond de jongen niet in het leven te hebben kunnen houden, kan men zich levendig voorstellen. We leefden nog in de laatste week van October, dus bladluizen waren er niet meer. De laatste muggen werden zorgvuldig gevangen en erbij gedaan, heel kleine stukjes worm werden aangeboden doch het scheen dat ze deze niet naar binnen konden werken. Af en toe werd nog een heel klein spinnetje gevonden en dat werd dan verorberd. Waarschijnlijk hadden de diertjes dadelijk na de geboorte in een soort winterslaap moeten gaan, doch in de verwarmde kamer ging dit niet zodat beide hagedisjes in de week van 20—26 November stierven.

(Hier zou een kweek wasmotten weer uitkomst gebracht hebben! Nog veel te weinig terrariumhouders zijn van het grote nut van dit snel kweekbare en uitstekend voederdier, zowel in mot- als in larvevorm, overtuigd. Red.)

Inmiddels maakten en maken de twee volwassen hagedissen het nog uitstekend. Op 3 November 1949 kregen ze gezelschap in de vorm van twee **parelhagedissen** (*Lacerta lepida lepida* Daudin). Dat was een waagstuk, want zoals bekend kunnen grote parelhagedissen zich nogal eens vergrijpen aan kleinere soortgenoten. Klaarblijkelijk waren deze twee vreedzame dieren, want ze lieten de Schreiberi's ongemoeid. Mogelijk is het dat de oorzaak gezocht moet worden in het feit dat de twee Schreiberi's nog al groot van stuk waren. De veel kleinere Zand- of Duinhagedis zou er wellicht niet zo goed zijn afgekomen! Wanneer de Parelhagedissen echter snelle bewegingen in hun richting maakten schrokken de Schreiberi's niettemin elke keer. Dan toonden ze die eigenaardige imponeerhouding, welke bestaat uit het zich schijnbaar groter voordoen dan ze in werkelijkheid zijn, door gelijk een kat een kromme rug te maken en tegelijkertijd de keel zo als bij een Anolis op te zetten, maar niet zo intens en niet op dezelfde wijze. Het gehele lichaam neemt daarbij eveneens een meer platte vorm aan, iets wat een kameleon ook doet, alhoewel dit bij het laatstgenoemde reptiel veel duidelijker tot uitdrukking komt. Na verloop van tijd wendden de twee soorten aan elkaar en soms lagen de kleinere zich zelfs boven op de grotere in de zon te koesteren.

Op 18 November nam ik bij een der Schreiberi's de eerste vervelling waar, die volkomen normaal verliep. De nieuwe huid schitterde in al haar smaragdgroene pracht en stak sterk af bij die van de andere, nog niet vervelde soortgenoot. Nadien gebeurde dit nog verscheidene malen; bij het tweede exemplaar der Schreiberi o.a. op 20 Januari 1950.

Vlug dat deze reptielen zijn!

Eens was er een ontsnapt en een formele jacht in de huiskamer was nodig om haar weer zonder ongelukken te grijpen. Bij het schoonmaken van de ruiten van het terrarium sprong het dier nl. bliksemsnel van een tak op een van mijn schouders en... weg de kamer in. Na een bezoek te mijnen huize van onze redacteur, de heer ter Horst, waarbij deze getracht had de dieren in het terrarium te fotograferen, bleek dat er weer een kans gezien had onbemerkt uit het terrarium te ontsnappen. Twee dagen later trof ik het dier aan boven op de kop van het terrarium zittend. Blijkbaar was het bij het openen der deuren tegen een der gordijnen, welke naast de deurtjes hangen, opgeklauterd en had het zich die twee dagen boven in de gordijnen verborgen gehouden tot het verlangen naar haar goed verblijf haar te machtig werd en zij dit weer wilde opzoeken.

Ditmaal ging het vangen gemakkelijk want het dier liet zich zo grijpen.

Een eigenaardig geval deed zich de afgelopen winter nog voor.

De kachel in de kamer waarin het terrarium staat opgesteld staat vrij dicht bij de achterzijde van de bak. De warmte-uitstraling van de kachel was zodanig dat het terrarium van die zijde aardig verwarmd werd. Terwijl nu in den beginne des zomers de dieren 's nachts — zoals dit ook behoort — een nachtverblijf onder de rotsstenen opzochten, deden zij dit in de periode dat de kachel brandde niet meer. Zij legden zich tegen de ruit die het dichtst naar de kachel gekeerd was ter ruste. Nadelige gevolgen hiervan hebben de hagedissen niet ondervonden, want alle dieren verkeren momenteel — Mei 1950 — in een prima conditie, en vormen een sieraad voor mijn terrarium.

Met het bovenstaande hoop ik te hebben aangetoond dat deze soort smaragdhagedissen een **buitengewoon goede en sterke terrariumbewoner** is, die ik aan iedere terrariumhouder ten zeerste kan aanbevelen, ook al omdat ze geen winterslaap

Lacerta schreiberti ♀ in het terrarium van de schrijver.
Foto: Th. J. P. Cornelissen

behoeven, terwijl deze dieren na de winter niet in een soort apathie vervallen zoals dit bij onze inlandse hagedissen vaak het geval is, die als ze geen winterslaap hebben doorgemaakt meestal in het daarop volgende voorjaar wegwijnen om uiteindelijk dood te gaan.

Richt ook eens een hagedissenterrarium voor deze soort smaragdhagedissen in en probeer een stel van deze prettige terrariumbewoners te bemachtigen.

BESTUURSMEEDEDELING

Jarenlang heeft de heer J. Tuijnstra Jr. te Den Haag belangeloos zijn medewerking verleend als corrector van ons orgaan. Door zijn benoeming als hoofd ener school in een der Brabantse gemeenten — met welke benoeming wij hem van harte feliciteren — is het hem onmogelijk dit werk langer te blijven verrichten.

Wie van onze leden, goed bekend met de Nederlandse taal, is bereid dit werk over te nemen? Bij voorkeur een lid of medewerker woonachtig in Den Haag, maar een absolute vereiste is het niet. Helpt onze redacteur in deze dringende aangelegenheid!